

УДК 339.727.22:330.341.1:004

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.201.322-329>

Кірієнко С.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Kiriienko Sergii

V.N. Karazin Kharkiv National University

<https://orcid.org/0009-0007-1775-5345>

РОЛЬ ПРОМИСЛОВИХ ІННОВАЦІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджено трансформаційні процеси у сфері інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій під впливом зростаючої ролі промислових інновацій у глобальному цифровому середовищі. Розглянуто зміну структурних акцентів у розподілі капіталу між ключовими галузями, зокрема, ІКТ, технологіями, біотехнологіями, фармацевтикою та автомобілебудуванням. Проведено міжрегіональний аналіз активності ТНК у сфері R&D, що дозволило виокремити зони технологічного впливу у межах сучасної економіки знань. Ідентифіковано чинники зовнішнього середовища, які обумовлюють потребу перегляду стратегічних підходів до управління інноваційними інвестиціями, включаючи політичні ризики, екологічні вимоги та технологічну невизначеність. Обґрунтовано, що промислові інновації дедалі більше визначають конфігурацію глобального інвестиційного ландшафту.

Ключові слова: ТНК, інвестиційна стратегія, промислові інновації, сфера R&D, цифрова глобалізація.

THE ROLE OF INDUSTRIAL INNOVATIONS IN THE TRANSFORMATION OF THE INVESTMENT STRATEGY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS UNDER CONDITIONS OF DIGITAL GLOBALIZATION

This study focuses on the changing role of industrial innovation in shaping the investment strategies of transnational corporations within the context of the digital transformation of the global economy. The relevance of the topic stems from the growing influence of the innovation factor on the competitive positions of corporations in a global environment where technological breakthroughs have become a permanent condition. In today's setting, the ability to rapidly adapt investment policy to external shifts determines both the resilience and the scale of TNCs' involvement in the transformation of market systems. The purpose of this article is to identify the key sectoral and spatial vectors of TNCs' innovation-driven investment activity and to analyse the mechanisms that define the substantive content of their strategic priorities. The methodological framework combines a structural-comparative approach, systems analysis, and methods of economic and statistical interpretation of dynamic trends. The study covers shifts in the sectoral distribution of capitalization, the spatial concentration of R&D expenditures, and the identification of external factors shaping the logic of innovation-oriented investment decisions. Particular attention is given to the formation of technological zones of influence in which TNCs accumulate innovation capital to reinforce their positioning within the global division of labor. Based on the systematization of empirical data, the study reveals an intensification of innovation space oligopolization, primarily concentrated in digital and biotechnological domains. It is shown that the emergence of regional innovation clusters is accompanied by a strategic polarization of TNCs in accordance with their sectoral priorities. The research finds that the shift in investment focus toward high-tech sectors reflects not only market-driven adaptation but also the long-term pursuit of strategic autonomy under conditions of global uncertainty. The practical value of the study lies in identifying structural dominants of innovation-based investment strategies of TNCs, which may serve as a foundation for the development of analytical tools to assess investment risks and forecast innovation positioning in a transformed global landscape.

Keywords: TNCs, investment strategy, industrial innovation, R&D sector, digital globalization.

JEL classification: F23, O32, O33, L22

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної цифровізації транснаціональні корпорації ТНК відіграють ключову роль у трансформації світової економіки, виступаючи не лише як провідні суб'єкти

міжнародної інвестиційної діяльності, а й як головні драйвери інноваційного розвитку. Інвестиції у промислові інновації, зокрема в галузі інформаційних технологій, автоматизації, біотехнологій та зеленої

енергетики, стали стратегічним інструментом забезпечення довгострокової конкурентоспроможності ТНК на глобальних ринках. Водночас цифровізація економічних процесів посилює необхідність адаптації традиційних інвестиційних стратегій до нових викликів, пов'язаних з технологічною турбулентністю, змінами в глобальних ланцюгах доданої вартості та зміщенням центрів інноваційної активності.

Проблематика взаємозв'язку між інвестиційною політикою ТНК та їх інноваційною діяльністю потребує поглибленого аналізу, оскільки саме інноваційні інвестиції дедалі більше визначають пріоритети, масштаби й географічну спрямованість транснаціонального капіталу. У цьому контексті особливої актуальності набуває вивчення промислових інновацій як невіддільного елементу стратегій ТНК у сфері прямих іноземних інвестицій, з урахуванням нових технологічних парадигм та цифрових трансформацій на глобальному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифрова глобалізація та трансформація інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій розглядаються у сучасній літературі як ключовий тренд розвитку світової економіки. У дослідженні І. Міхно, В. Коваля, І. Седікової та В. Котлубай [1] акцентовано увагу на ролі цифрових технологій у розбудові міжнародних стратегічних альянсів. Автори аналізують механізми взаємодії між компаніями у цифровому середовищі, що значною мірою визначає інноваційний потенціал і конкурентоспроможність ТНК на глобальному рівні. З позицій національної економічної науки, системний аналіз інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій представлено у праці Козака Ю.Г. [2], який детально досліджує особливості формування капіталу, інструменти управління ТНК та чинники ефективного залучення іноземних інвестицій. Ця праця є важливою для розуміння стратегічних підходів ТНК до інновацій у контексті їх інвестиційної політики. На глобальному рівні ґрунтовне дослідження цифрових потоків, що формують нову архітектуру інвестиційної активності, представлено у звіті McKinsey Global Institute [3]. У доповіді «Digital globalization: The new era of global flows» досліджено, як цифрові платформи і технології формують сучасні канали міжнародного обміну та відкривають нові можливості для інвестиційних проєктів. Особливу увагу приділено цифровим потокам знань, даних, капіталу та послуг. Монографія Г. Гереффі [4] «Global Value Chains and Development» виступає теоретико-аналітичною основою для вивчення ролі інновацій у формуванні глобальних ланцюгів доданої вартості. Автор аналізує, як транснаціональні корпорації впливають на трансформацію виробничих систем, а також на перерозподіл інвестицій у межах цих ланцюгів, що дозволяє поєднувати інноваційну активність із гео-економічними стратегічними пріоритетами. Доповнює ці напрацювання праця Д. Кастеллані та А. Занфеї [5], присвячена взаємозв'язку між продуктивністю, інноваціями та транснаціональною природою фірм. Автори

доводять, що рівень інноваційної активності прямо корелює з рівнем залученості компанії в міжнародні мережі знань і капіталу, а стратегічні інвестиції в інновації визначають здатність ТНК генерувати тривалу конкурентну перевагу. Наведені джерела формують ґрунтовну наукову базу для аналізу взаємозв'язку між інноваційною та інвестиційною активністю транснаціональних корпорацій у цифрову епоху.

Водночас у сучасній науковій літературі недостатньо висвітлено, яким чином саме промислові інновації трансформують інвестиційні стратегії ТНК з урахуванням галузевої та географічної концентрації R&D-інвестицій у глобальному середовищі.

Мета статті – визначення ролі промислових інновацій у трансформації інвестиційної стратегії ТНК в умовах цифрової глобалізації та виявлення ключових галузевих і просторових зрушень у сфері корпоративних інвестицій у сфері R&D.

Виклад основних результатів дослідження. У рамках дослідження було здійснено поетапний аналіз трансформаційних процесів в інвестиційній діяльності транснаціональних корпорацій у сфері промислових інновацій. Основна увага зосереджена на визначенні структурних зрушень у розподілі інвестиційного капіталу за галузевими та просторовими ознаками, з урахуванням впливу цифровізації, технологічного змагання та нових глобальних викликів. Побудова порівняльних динамічних моделей дозволила ідентифікувати ключові вектори змін у поведінці ТНК, а також сформулювати уявлення про масштаби та інтенсивність їхнього інноваційного залучення у контексті глобалізованої економіки знань.

Одним із ключових індикаторів домінування транснаціональних корпорацій у глобальній економіці виступає ринкова капіталізація, яка відображає ринкову оцінку вартості компаній з огляду на інвестиційні очікування, інноваційний потенціал та позицію на глобальних ринках. Аналіз її динаміки у розрізі галузей дозволяє виявити зміни у структурі світового корпоративного сектора та окреслити провідні вектори перерозподілу інвестиційного капіталу впродовж останнього десятиріччя (рис. 1).

Дані, представлені на рис. 1, свідчать про суттєві трансформації у структурі глобального корпоративного ландшафту за останнє десятиріччя, що відбулись під впливом цифровізації, інноваційного розвитку та зміни глобальних інвестиційних пріоритетів. Найбільш помітним є зростання частки технологічного сектору, капіталізація якого зросла з 2,8 трлн дол. США у 2015 р. до 13,9 трлн дол. США у 2025 р. Така динаміка є результатом стрімкого розвитку цифрових продуктів і платформ, активного впровадження штучного інтелекту, хмарних рішень та інтернету речей, а також домінування технологічних ТНК у глобальних інноваційних процесах. Зростання в понад 5 разів протягом 10 років підтверджує переорієнтацію капіталу у бік нематеріальних активів і знаннємого виробництва.

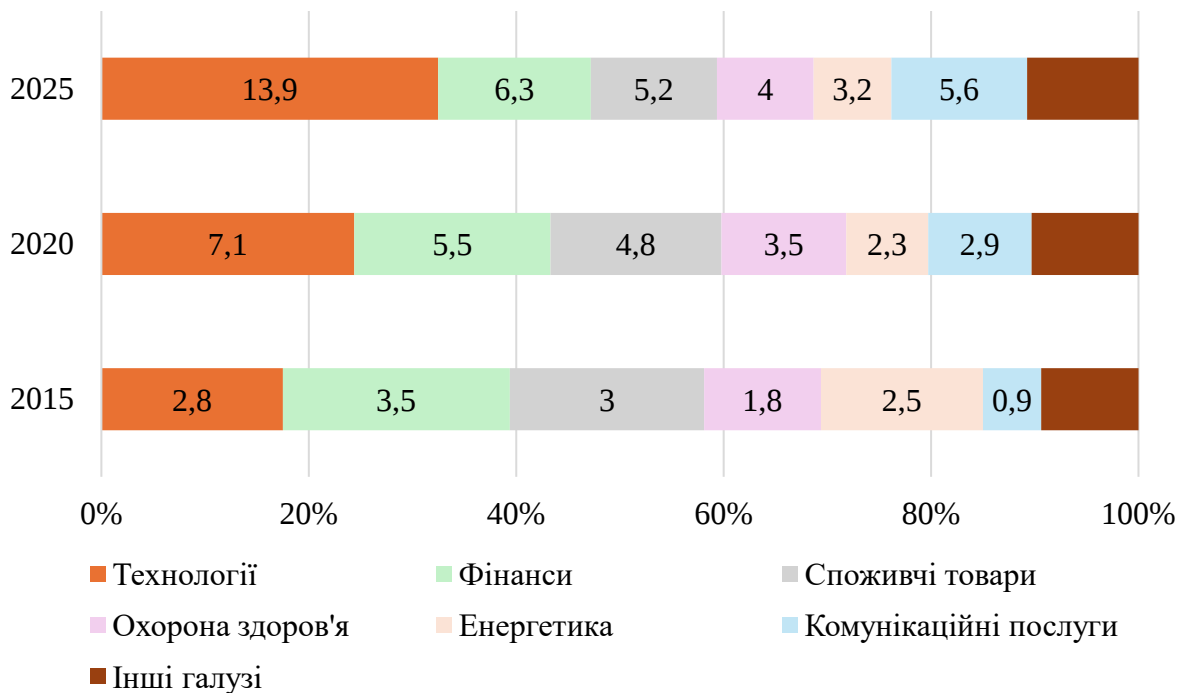

Рис. 1. Динаміка ринкової капіталізації за галузями (2015–2025) [6-8]

Джерело: складено за даними [6-8]

Фінансовий сектор, навпаки, демонструє стабільне, проте стримане зростання – з 3,5 трлн дол. США до 6,3 трлн дол. США, що супроводжується зниженням відносної ваги в загальній структурі ринку. Це свідчить про зміну ролі банківського та інвестиційного капіталу: з інституційного ядра глобальної економіки фінанси дедалі більше переходять у позицію інфраструктурного забезпечення трансакцій у цифровій економіці. Капіталізація компаній споживчого сектору зросла з 3,0 до 5,2 трлн дол. США, зберігаючи відносну стабільність. Це вказує на стабільний глобальний попит і стійкість споживчого ринку до технологічних зсувів. Водночас сектор охорони здоров'я продемонстрував значне зростання, особливо у 2020-х рр., що пов'язано як із пандемічними викликами, так і з довгостроковим трендом на біотехнологічні інновації.

Значною є динаміка в комунікаційних послугах, які за десятиріччя зросли з 0,9 трлн дол. США до 5,6 трлн дол. США, що вказує на перетворення цього сектору з допоміжного у стратегічно важливий – зокрема завдяки зростанню впливу цифрових медіа, мобільного інтернету, платформ відеоконтенту та хмарних сервісів зв'язку. Енергетичний сектор, попри загальну волатильність на сировинних ринках, також демонструє певне відновлення позицій, капіталізація знижується у 2020 р., але зростає у 2025 р. до 3,2 трлн дол. США, що свідчить про адаптацію компаній до нових умов, зокрема через диверсифікацію у напрямі відновлюваної енергетики. Загалом, спостерігається чітке зміщення глобальної ринкової вартості у бік технологічно та інноваційно насичених галузей, що підтверджує зміну парадигми економічного зростання: від індустріально-фінансової до інноваційно-цифрової. Такі зрушення

мають пряме значення для транснаціональних корпорацій, які дедалі частіше інтегрують інновації як базовий елемент своїх інвестиційних стратегій.

Після аналізу трансформацій ринкової капіталізації за галузями у 2015–2025 рр. (рис. 1) доцільним є перехід до розгляду географічної структури інвестицій транснаціональних корпорацій у сферу R&D. Це дозволяє виявити просторові зміщення у розподілі глобального інноваційного потенціалу, які прямо впливають на зміну стратегічного позиціонування ТНК та формування їх конкурентних переваг (рис. 2.).

Дані рис. 2 свідчать про істотну геоекономічну трансформацію у структурі глобальних інвестицій у сферу R&D. У 2015 р. лідерство утримували США (33,2% від загальної кількості компаній), а також країни ЄС (24,3%) і Японія (14,4%). Китай на той момент займав відносно скромну позицію – 12% у структурі. Уже до 2020 р. відбулось значне зростання частки Китаю – до 21,4%, що дозволило йому обійти ЄС (16,8%) і скоротити розрив із США. Цей зсув став наслідком активного державного стимулювання інноваційних інвестицій у КНР, зокрема у високотехнологічних галузях, таких як напівпровідники, штучний інтелект, біотехнології та електромобілі.

У 2023 р. динаміка продовжилася: США втратили 148 компаній (-18% порівняно з 2015 р.), ЄС – 286 компаній (-47%), Японія – майже половину учасників (-48%). Натомість Китай зафіксував лише незначне скорочення на 12 компаній, фактично закріпившись у ролі другої інноваційної наддержави, що дедалі більше витісняє традиційні економіки G7 із глобального інноваційного лідерства.

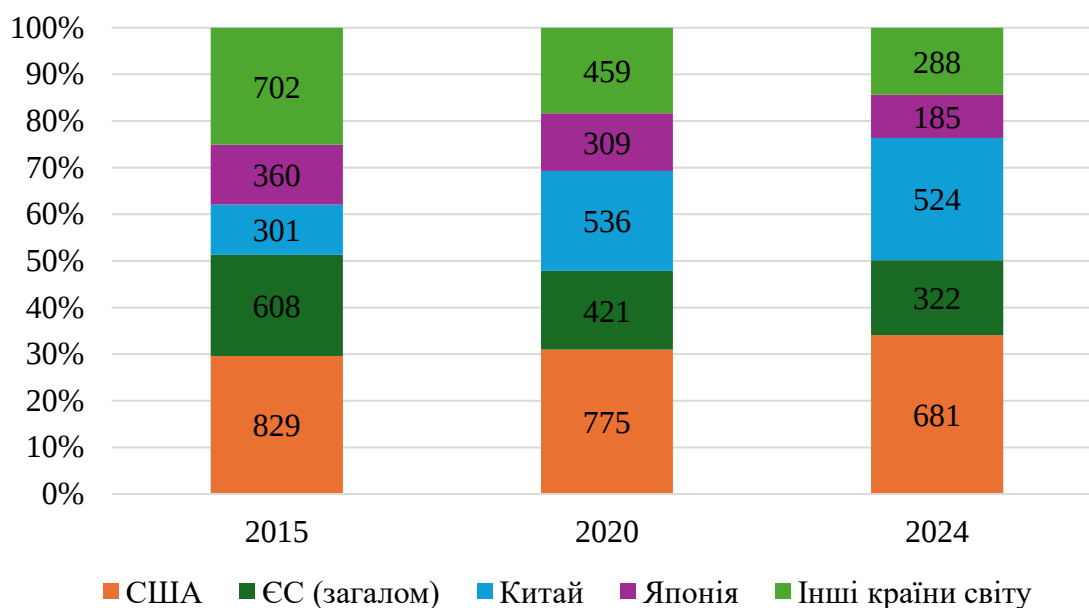

Рис. 2. Динаміка кількості провідних ТНК-інвесторів у сферу R&D за регіонами, 2015–2024 рр. [9-11]

Джерело: складено за даними [9-11]

Окремої уваги заслуговує зниження частки «інших країн» (включно з Південною Кореєю, Ізраїлем, Швецією, Тайванем, Канадою), що свідчить про згорання інвестиційної присутності в менш інтегрованих інноваційних екосистемах на тлі глобальної концентрації інвестицій у 3–4 ключових юрисдикціях. Відповідно, географічний центр інноваційного тяжіння у глобальній структурі ТНК зміщується в бік США і Китаю, при одночасному зниженні системної ваги ЄС та Японії. Це створює нові виклики і можливості для

корпоративних стратегій, а також посилює політичне значення контролю над ланцюгами створення інноваційної доданої вартості.

Після просторового аналізу розподілу компаній-лідерів за кількістю, доречно звернутися до галузевої структури інвестицій у сферу R&D, яка відображає глибинні зрушення в пріоритетах транснаціональних корпорацій щодо розміщення інноваційного капіталу (рис. 3).

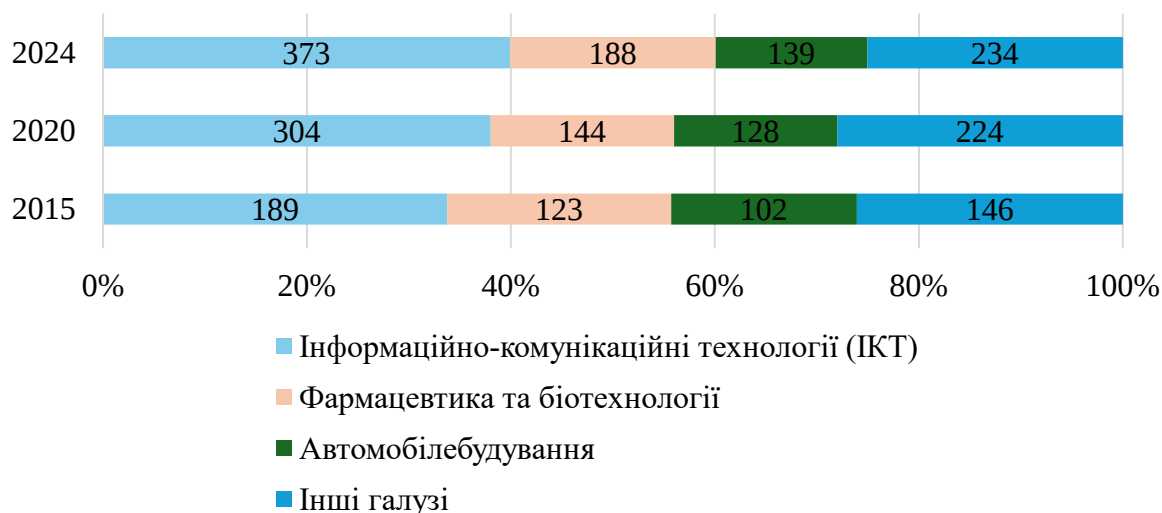

Рис. 3. Динаміка інвестування у сферу R&D за галузями, 2015–2024 рр. [9-11]

Джерело: складено за даними [9-11]

Проведений аналіз засвідчує, що впродовж 2015–2024 рр. загальний обсяг інвестицій у сферу R&D серед найбільших транснаціональних корпорацій зріс на 66,8% – з 560 млрд євро до 934 млрд. євро. Найбільший приріст спостерігається у секторі інформаційно-

комунікаційних технологій, де обсяг інвестицій зріс із 189 млрд євро у 2015 р. до 373 млрд євро у 2024 р. Це фактично подвоєння вкладень у межах одного десятиріччя, що свідчить про централізацію інноваційного капіталу в цифровій економіці. Інвестиції у

фармацевтику та біотехнології зросли зі 123 млрд євро до 188 млрд євро, що підтверджує підвищення ролі цього сектора у забезпеченні життєстійкості глобальних економічних систем. ТНК у фармацевтичній сфері дедалі активніше інвестують у біоінженерію, персоналізовану медицину, молекулярні дослідження та системи медичних даних.

Автомобілебудування, хоча і не демонструє вибухового зростання, все ж залишається одним із лідерів за абсолютним обсягом вкладень, 139 млрд євро у 2024 р. Це пояснюється технологічними зрушеннями, спричиненими електрифікацією, переходом на автономні транспортні засоби та впровадженням концепцій «розумної мобільності».

В цілому транснаціональні корпорації демонструють здатність гнучко реагувати на глобальні виклики, переорієнтовуючи капітал у сектори з найбільшим

мультиплікаційним ефектом.

Попри загальну тенденцію до глобального зростання інвестицій у дослідження та розробки, важливою особливістю сучасної інноваційної системи є її висока концентрація – переважна частина корпоративних витрат на сферу R&D припадає на обмежене коло транснаціональних корпорацій, здатних мобілізувати великомасштабні ресурси в умовах високої технологічної конкуренції.

За даними EU Industrial R&D Investment Scoreboard, сукупні інвестиції 20 найбільших компаній світу у 2024 році сягнули понад 300 млрд євро, що становить приблизно 32% загального обсягу бізнес-фінансування сфери R&D (табл. 1). Це свідчить про формування технологічної олігархії у глобальному інноваційному просторі, де лідерство зосереджене в руках небагатьох економічних гравців.

Таблиця 1

ТОП-20 ТНК за обсягом інвестицій у сферу R&D, 2024 р.

№	Компанія	Країна	Галузь	Інвестиції в R&D, млрд євро
1	Amazon	США	Технології, e-commerce	42,7
2	Alphabet (Google)	США	Технології	35,2
3	Meta (Facebook)	США	Технології, AI	33,8
4	Apple	США	Технології, споживча ел.	29,2
5	Microsoft	США	Хмарні сервіси, ПЗ	27,5
6	Huawei	Китай	Телекомунікації	22,4
7	Samsung Electronics	Південна Корея	Електроніка, чіпи	21,3
8	Volkswagen	Німеччина	Автомобілебудування	20,2
9	Intel	США	Напівпровідники	18,6
10	Roche Holding	Швейцарія	Фармацевтика	16,9
11	Toyota Motor	Японія	Автомобілебудування	15,2
12	Johnson & Johnson	США	Фармацевтика	14,6
13	Merck & Co	США	Фармацевтика	13,5
14	Pfizer	США	Фармацевтика	12,8
15	Nvidia	США	Чіпи, AI	11,4
16	Siemens	Німеччина	Промислова автоматизація	10,2
17	General Motors	США	Автомобілебудування	9,5
18	BMW Group	Німеччина	Автомобілебудування	9,1
19	Novartis	Швейцарія	Біофармацевтика	8,7
20	Dell Technologies	США	Обладнання, ПЗ	8,5

Джерело: складено за даними [11]

Аналіз наведених даних свідчить про домінування компаній із США, які посідають 12 із 20 позицій, включаючи всі перші п'ять місць. Сукупний обсяг R&D-інвестицій п'яти провідних американських технологічних гігантів (Amazon, Alphabet, Meta, Apple, Microsoft) перевищує 160 млрд євро – тобто понад 17% глобальних корпоративних витрат на дослідження та розробки.

Китай, представлений корпорацією Huawei, займає стратегічне місце в секторі телекомунікацій, незважаючи на посилений тиск санкційного характеру. Південна Корея (Samsung), Швейцарія (Roche, Novartis) та Німеччина (Volkswagen, Siemens, BMW) формують інноваційне ядро у своїх регіонах, зберігаючи активну участь у високотехнологічному змаганні.

Галуzeвий розподіл також вказує на перевагу технологічного сектору (програмне забезпечення, чіпи, хмарні технології, телекомунікації), який акумулює

більшість лідерів. Водночас фармацевтика (Roche, Pfizer, Merck, Novartis) та автомобілебудування (Volkswagen, Toyota, BMW, GM) залишаються системоутворювальними галузями для інноваційного інвестування.

В сучасних умовах сформувалася висококонцентрована модель глобального інноваційного простору, у якій декілька десятків ТНК відіграють визначальну роль у генеруванні технологічного прориву, задаючи темп і структуру сучасної економіки знань.

Також, слід зазначити, що транснаціональні корпорації не лише змагаються за масштаби інноваційної активності, а й дедалі чіткіше спеціалізуються за галузями відповідно до країни базування. Це формує певні технологічні зони впливу, в яких регіональні економіки концентрують зусилля на розвитку певних секторів інновацій (рис. 4).

Регіон / Галузь	ІКТ	Фармацевтика	Автомобілебудування	Інші
США	180	105	34	52
Китай	142	11	38	29
ЄС (вкл. Швейцарію)	49	86	89	56
Японія	18	11	64	15
Інші (Респ. Корея, Ізраїль, ін.)	34	22	18	24

Рис. 4. Регіонально-галузева структура інвестицій у сферу R&D, млрд євро, 2024 [11]

Джерело: складено за даними [11]

На рис. 4 застосовано градаційне кольорове кодування, що відображає рівень концентрації інвестицій ТНК у сферу R&D за окремими галузями та регіонами. Насичено-зелений колір відповідає високим обсягам інвестицій (понад 100 млрд євро), жовті та світло-помаранчеві відтінки – середнім значенням (25–100 млрд євро), тоді як помаранчевий та червоний колір вказують на низьку активність (менше 25 млрд євро). Такий підхід дозволив візуально ідентифікувати «зони технологічного домінування» та визначити слабко представлені напрями інноваційної спеціалізації у глобальному корпоративному просторі.

США залишаються беззаперечним лідером у галузі інформаційно-комунікаційних технологій та фармацевтики, акумулюючи майже половину загального обсягу інвестицій у ці сектори. Американські ТНК (зокрема Amazon, Alphabet, Microsoft, Meta, Pfizer, Johnson & Johnson) формують найпотужніші глобальні R&D-екосистеми, орієнтовані на хмарні обчислення, штучний інтелект, big data, генетичні дослідження та біофармацевтику.

Китай формує автономну зону технологічного впливу із виразною концентрацією інвестицій у сферах ІКТ і, поступово, автомобілебудування. Основними напрямами виступають телекомунікаційні рішення, штучний інтелект, розробка електротранспорту та напівпровідникових технологій. При цьому інвестиції в біотехнології залишаються обмеженими, що свідчить про об'єктивну структурну асиметрію у розвитку китайської інноваційної інфраструктури.

ЄС (разом із Швейцарією) демонструє найбільш збалансовану галузеву модель, у якій провідними є автомобілебудівний та фармацевтичний сектори. Така спеціалізація відображає науково-промисловий профіль провідних економік регіону – Німеччини (Volkswagen, BMW), Франції (Sanofi), Швейцарії (Roche, Novartis), а також країн Скандинавії. Європейська інноваційна стратегія зберігає орієнтацію на якісні наукоємні продукти з високою регуляторною відповідальністю.

Японія продовжує відігравати роль регіонального технологічного центру у сфері автомобілебудування, демонструючи сталу інвестиційну активність у напрямках енергоефективного транспорту, інтелектуальних систем керування та високоточних інженерних рішень (Toyota, Honda, Nissan).

Серед інших країн (зокрема, Південної Кореї, Ізраїлю, Тайваню) спостерігається високий рівень технологічної спеціалізації, зокрема в ІКТ (Samsung, TSMC), біофармацевтиці (Teva) та оборонно-промислових технологіях. Ці країни формують локальні наукові кластери з глобальною орієнтацією, які забезпечують високу ефективність трансферу інновацій.

Отже, як було зазначено, діяльність ТНК на сучасному етапі відбувається в умовах високої гео економічної турбулентності та швидкоплинності технологічних змін. У такому середовищі ключову роль відіграють зовнішні фактори стратегічної невизначеності, які прямо впливають на масштаби, напрями та пріоритети інноваційного інвестування. Для систематизації цих викликів доцільно використати інструмент PESTEL-аналізу, що охоплює політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та правові чинники (рис. 5.)

У контексті глобального технологічного змагання інвестиції ТНК у сферу R&D дедалі частіше залежать від непрогнозованих зовнішніх обставин, що змінюють горизонти планування. Зокрема, політичні конфлікти та торговельні бар'єри (особливо у відносинах США–Китай) спонукають компанії до диверсифікації інноваційних хабів і локалізації R&D-активів. Макроекономічна нестабільність, інфляційні ризики та рецесійні очікування ускладнюють капіталовкладення у довгострокові проекти. Особливої ваги набирають соціальні та екологічні виклики: від кадрового дефіциту у STEM-напрямах до вимог прозорості ESG-звітності та декарбонізації. У свою чергу, технологічна турбулентність – зокрема у сферах штучного інтелекту, квантових технологій і біоінженерії – змушує ТНК адаптувати інноваційні стратегії до ризику морального старіння рішень. Нарешті, посилення юридичних вимог щодо патентного захисту, захисту даних (особливо в межах GDPR, CCPA тощо) та протидії монополізації технологій істотно впливає на структуру інвестиційного портфеля.

Р – Політичні чинники	• Геополітична напруга (США–Китай, росія–ЄС), технологічні санкції, нестабільність у глобальних ланцюгах постачання
Е – Економічні чинники	• Коливання вартості капіталу, інфляція, уповільнення глобального зростання, сировинні шоки
S – Соціальні чинники	• Зміна демографічного профілю (старіння населення), дефіцит висококваліфікованих кадрів, етика інновацій (AI, біотехнології)
T – Технологічні чинники	• Технологічна турбулентність, прискорене моральне старіння продуктів, ризики технологічної невдачі
Е – Екологічні чинники	• Посилення вимог до сталого розвитку, впровадження ESG-критеріїв, вуглецеве регулювання, зелена трансформація
L – Правові чинники	• Посилення регуляторного тиску у сфері інтелектуальної власності, захист даних, антимонопольне законодавство

Рис. 5. PESTEL-аналіз чинників впливу на інноваційні інвестиції ТНК.

Джерело: складено автором

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що в умовах цифрової трансформації транснаціональні корпорації здійснюють переорієнтацію інвестиційних стратегій у бік інноваційної моделі розвитку, в якій сфера R&D набуває ключового значення для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Зафіксовано суттєві структурні зрушення у галузевій капіталізації ТНК. Спостерігається інтенсивне зростання інвестиційної привабливості інформаційно-комунікаційних технологій, фармацевтики та біотехнологій, що супроводжується поступовим зниженням відносної ваги традиційного промислового виробництва. Це свідчить про зміну пріоритетів у формуванні глобальної інноваційної моделі.

Виявлено високу концентрацію інвестицій у сфері R&D, понад третини глобального корпоративного фінансування досліджень зосереджується серед двадцяти провідних компаній, що вказує на процес олігополізації інноваційного простору. Динаміка капіталовкладень підтверджує домінування масштабних ТНК як визначальних гравців у генерації технологічного

прориву. Установлено наявність географічної асиметрії інвестиційної активності ТНК. Лідируючі позиції за обсягами інвестування утримують США та Китай, які формують поліцентричну структуру глобального технологічного впливу, зосереджену переважно в галузях ІКТ, штучного інтелекту та цифрових сервісів.

Окреслено чітку регіонально-галузеву спеціалізацію інноваційного капіталу – США домінують у сфері цифрових технологій та біомедицини, Китай – у телекомунікаціях, мікроелектроніці та електротранспорті, Європейський Союз – в автомобілебудуванні та фармацевтиці, Японія – в інженерних і машинобудівних рішеннях. Ідентифіковано основні зовнішні чинники, що впливають на інвестиційну поведінку ТНК у сфері R&D – геополітична напруга, регуляторна невизначеність, екологічні стандарти, технологічна турбулентність і диспропорції на ринку інтелектуальної праці. Врахування цих ризиків потребує запровадження гнучких, адаптивних підходів до управління інноваційним капіталом у новій глобальній економічній реальності.

Список використаних джерел:

1. Mikhno, I., Koval, V., Sedikova, I., & Kotlubai, V. (2022). Digital Globalization in the International Development of Strategic Alliances. *Economics Ecology Socium*, No. 6. Pp. 11-21. DOI: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2022.6.1-2>.
2. Козак Ю.Г. (2023). Транснаціональні корпорації. Особливості інвестиційної діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ-ри, 512 с. ISBN 9786110101899.
3. McKinsey Global Institute. Digital globalization: The new era of global flows. McKinsey & Company. (2016). URL: <https://surl.li/aazfbq>.
4. Gereffi, G. (2018). Global Value Chains and Development: Redefining the Contours of 21st Century

Capitalism. Cambridge : Cambridge University Press, 392 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/global-value-chains-and-development/65A6936F4B34FF41B9AEFE65FEF6E0BB>.

5. Castellani, D., & Zanfei, A. (2006). *Multinational Firms, Innovation and Productivity*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 264 p. URL: <https://www.e-elgar.com/shop/usd/multinational-firms-innovation-and-productivity-9781845421984.html>.

6. Global Top 100 companies by market capitalisation: 31 March 2016. PwC. URL: <https://www.pwc.com/gr/en/publications/specific-to-all-industries-index/global-top-100-companies-by-market-capitalisation.html>.

7. Global Top 100 companies by market capitalisation: 31 March 2020. PwC. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/publications/assets/pwc-global-top-100-companies-2020.pdf>.

8. Global Top 100 companies by market capitalisation: 31 March 2025. PwC. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/publications/global-top-100-companies.html>.

9. The 2015 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission. URL: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2015-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.

10. The 2020 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission. URL: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2020-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.

11. The 2024 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission. URL: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2024-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.

References:

1. Mikhno, I., Koval, V., Sedikova, I., & Kotlubai, V. (2022). Digital Globalization in the International Development of Strategic Alliances. *Economics Ecology Socium*, No, 6. Pp. 11-21. DOI: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2022.6.1-2>. [in English].

2. Kozak, Y.H. (2023). *Transnatsionalni korporatsii. Osoblyvosti investytsiinoi diialnosti* [Transnational corporations. Features of investment activity]. Kyiv: Tsentr uchebovoi literatury. ISBN 9786110101899. [in Ukrainian].

3. McKinsey Global Institute. *Digital globalization: The new era of global flows*. McKinsey & Company. (2016). Retrieved from: <https://surl.li/aazfbq>.

4. Gereffi, G. (2018). *Global Value Chains and Development: Redefining the Contours of 21st Century Capitalism*. Cambridge : Cambridge University Press, 392 p. Retrieved from: <https://www.cambridge.org/core/books/global-value-chains-and-development/65A6936F4B34FF41B9AEFE65FEF6E0BB>. [in English].

5. Castellani, D., & Zanfei, A. (2006). *Multinational Firms, Innovation and Productivity*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 264 p. Retrieved from: <https://www.e-elgar.com/shop/usd/multinational-firms-innovation-and-productivity-9781845421984.html>. [in English].

6. Global Top 100 companies by market capitalisation: 31 March 2016. PwC. Retrieved from: <https://www.pwc.com/gr/en/publications/specific-to-all-industries-index/global-top-100-companies-by-market-capitalisation.html>.

7. Global Top 100 companies by market capitalisation: 31 March 2020. PwC. Retrieved from: <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/publications/assets/pwc-global-top-100-companies-2020.pdf>.

8. Global Top 100 companies by market capitalisation: 31 March 2025. PwC. Retrieved from: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/publications/global-top-100-companies.html>.

9. The 2015 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission. Retrieved from: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2015-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.

10. The 2020 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission. Retrieved from: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2020-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.

11. The 2024 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission. Retrieved from: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2024-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.